

ВІЙСЬКОВЕ КАПЕЛАНСТВО ЯК МЕХАНІЗМ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Кириченко Андрій Володимирович,

доктор філософії в галузі психології
доцент кафедри військової психології
Національного університету оборони України
<https://orcid.org/0000-0002-1333-5980>

Ремез Володимир Володимирович,

доктор філософії в галузі воєнної історії
доцент кафедри територіальної оборони
Національного університету оборони України
<https://orcid.org/0000-0002-2561-1081>

У статті розкрито місце, функції та суспільно-духовне значення військового капеланства як важливого елемента системи психологічної підтримки персоналу Збройних Сил України в умовах російсько-української війни. Доведено, що духовне виховання військовослужбовців виступає одним із ключових чинників забезпечення їх внутрішньої стійкості, психологічної готовності до виконання бойових завдань, збереження моральних орієнтирів і людяності у надзвичайно складних умовах сучасної війни.

Висвітлено історичні передумови становлення інституту капеланства в Україні – від традицій княжої доби, коли духовенство супроводжувало воїнів у походах, до українського козацтва та визвольних змагань ХХ століття, що заклали фундамент національного військового душпастирства. Простежено етапи відродження військового капеланства у період після відновлення незалежності України та його активного розвитку після 2014 року у відповідь на виклики російської агресії.

Охарактеризовано основні напрями діяльності військових капеланів: духовно-релігійну (проведення богослужінь, обрядів, духовних бесід), морально-психологічну (підтримка бойового духу, формування психологічної готовності, віри у власні сили), освітньо-виховну (розвиток патріотизму, відповідальності, служіння народові), соціально-доброчинну (допомога пораненим побратимам, родинам загиблих) та консультативну (психологічна підтримка особового складу).

Встановлено, що сучасний військовий капелан є не лише духовним наставником, а й партнером командування у питаннях згуртованості колективу, зниження рівня стресу, профілактики деструктивних станів і підтримання бойової ефективності. Військове капеланство є невід'ємною складовою системи духовно-релігійного забезпечення Збройних Сил України, важливим інструментом формування моральної, духовної та психологічної сили українського війська, що забезпечує його готовність, стійкість, єдність і духовну міць у боротьбі за свободу та незалежність держави.

Ключові слова: військове капеланство, психологічна готовність, духовна підтримка, психологічна підтримка, стійкість, надійність, мотивація, військовослужбовець, бойові дії.

Kyrychenko Andrii, Remez Volodymyr. Military chaplaincy as a mechanism for influencing the formation of psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine

The article reveals the place, functions and socio-spiritual significance of military chaplaincy as an important element of the system of psychological support for personnel of the Armed

Forces of Ukraine in the conditions of the Russian-Ukrainian war. It is proven that the spiritual education of military personnel is one of the key factors in ensuring their internal stability, psychological readiness to perform combat missions, preserving moral guidelines and humanity in the extremely difficult conditions of modern war.

The historical prerequisites for the formation of the institution of chaplaincy in Ukraine are highlighted – from the traditions of the princely era, when the clergy accompanied soldiers on campaigns, to the Ukrainian Cossacks and the liberation struggles of the 20th century, which laid the foundation for national military pastoral care. The stages of the revival of military chaplaincy in the period after the restoration of Ukraine's independence and its active development after 2014 in response to the challenges of Russian aggression are traced.

The main areas of activity of military chaplains are characterized: spiritual and religious (conducting religious services, rituals, spiritual conversations), moral and psychological (maintaining fighting spirit, forming psychological readiness, faith in one's own strength), educational and upbringing (development of patriotism, responsibility, service to the people), social and charitable (assistance to wounded comrades, families of the deceased) and consultative (psychological support of personnel). It has been established that a modern military chaplain is not only a spiritual mentor, but also a partner of the command in matters of team cohesion, reducing stress levels, preventing destructive states and maintaining combat effectiveness. Military chaplaincy is an integral part of the system of spiritual and religious support of the Armed Forces of Ukraine, an important tool for forming the moral, spiritual and psychological strength of the Ukrainian army, which ensures its readiness, stability, unity and spiritual strength in the struggle for the freedom and independence of the state.

Key words: *military chaplaincy, psychological readiness, spiritual support, psychological support, resilience, reliability, motivation, serviceman, combat operations.*

† Молитва капелана – це духовна зброя, що зміцнює віру в перемогу сильніше на багато за броню. Коли серце воїна втомлюється, капелан запалює в ньому гарячій вогонь надії. Військовий капелан не лише благословляє на бій – він повертає воїнів до себе, коли ті бачить тьму

Андрій Кириченко

Постановка проблеми. Повномасштабна війна зумовила зростання вимог до психологічної готовності військовослужбовців до діяльності в екстремальних умовах та тривалого бойового напруження. Поряд із професійною і фізичною підготовкою ключового значення набувають духовні та морально-ціннісні ресурси особистості, що забезпечують стійкість, саморегуляцію та збереження боєздатності. Важливу роль у цьому процесі відіграє військове капеланство, інституціоналізоване у структурі Збройні Сили України, яке забезпечує системну духовну підтримку особового складу. Водночас психологічні механізми впливу діяльності військових капеланів на формування компонентів психологічної готовності залишаються недостатньо дослідженими. Це зумовлює необхідність наукового обґрунтування психологічних аспектів діяльності військового капеланства в системі психологічної підтримки персоналу.

Метою дослідження є теоретичний розгляд та визначення психологічних

аспектів діяльності військового капеланства у розвитку психологічної готовності військовослужбовців Збройні Сили України до діяльності в бойових умовах.

Результати дослідження. Можна зазначити, що психічне та духовне здоров'я розглядаються як базові ресурси, на які безпосередньо спрямована діяльність військового капеланства у розвитку психологічної готовності військовослужбовців. Якщо фізичне здоров'я створює функціональну основу витривалості та працездатності, а психічне – забезпечує емоційну стійкість і здатність до саморегуляції, то духовне здоров'я формує смислові орієнтири, моральну відповідальність і внутрішню мотивацію до військової служби [1].

Саме в площині духовного здоров'я військове капеланство реалізує свій специфічний психологічний потенціал, сприяючи зміцненню ціннісно-смислової сфери особистості, підтримці віри, надії, довіри та почуття обов'язку. Через духовну

опіку, індивідуальні бесіди, участь у ритуалах та морально-етичне консультування капелани впливають на емоційний стан військовослужбовців, знижують рівень дистресу, сприяють подоланню внутрішніх криз.

Діяльність військового капеланства в структурі Збройні Сили України виступає важливим чинником підтримки духовного й психічного здоров'я особового складу, що опосередковано підсилює фізичну витривалість та безпосередньо впливає на формування й розвиток психологічної готовності до діяльності в бойових умовах. Вагомість цього напрямку посилилася після надання військовому капеланству офіційного статусу у 2021 році [2; 3], що забезпечило його нормативне закріплення в системі військового капеланства. Нині військове капеланство інтегроване в органи військового управління, військові частини, навчальні заклади та інші установи, де введено посади військових капеланів [4]. Така інституційна інтеграція створює можливість системного й безперервного надання духовної підтримки на всіх рівнях військової служби – від базових підрозділів до вищих командних структур.

Військова капеланська діяльність – це специфічна форма духовної, моральної та соціально-психологічної підтримки особового складу Збройні Сили України, яка реалізується через системну діяльність військових капеланів у районах дислокації військ і в умовах виконання бойових завдань. Основна мета цієї діяльності полягає у забезпеченні конституційного права військовослужбовців, працівників ЗС України та членів їхніх сімей на свободу світогляду і віросповідання [2; 3], що є важливою складовою демократичних принципів функціонування держави та сектору безпеки й оборони.

Разом із тим ця діяльність не обмежується лише задоволенням релігійних потреб. Вона охоплює духовну опіку, проведення богослужінь і релігійних обрядів, індивідуальні та групові бесіди, морально-етичне консультування, підтримку в кризових ситуаціях, участь у заходах з вшанування пам'яті загиблих та роботі з родинами військовослужбовців. Через такі форми роботи капелани сприяють

зміцненню морального духу, формуванню ціннісних орієнтацій, розвитку психологічної готовності, стійкості та згуртованості військових колективів.

Це право передбачає можливість кожної особи вільно обирати або змінювати свою релігійну приналежність, сповідувати будь-яку релігію чи не сповідувати жодної. Воно також гарантує право отримувати духовну підтримку, звертатися до військового капелана, брати участь у богослужіннях і здійснювати релігійні обряди відповідно до власних переконань і традицій. Водночас реалізація цього права здійснюється з урахуванням вимог військової служби та принципу взаємної поваги, тобто не повинна порушувати права, свободи й гідність інших членів військового колективу.

Військова капеланська діяльність забезпечує реалізацію зазначених прав через систему взаємопов'язаних функцій, які охоплюють духовний, моральний і соціально-психологічний виміри військової служби в Збройні Сили України.

Духовно-релігійна підтримка. Капелани проводять богослужіння, молебні, релігійні обряди, освячення приміщень та майна, здійснюють індивідуальні духовні консультації. Це сприяє збереженню внутрішнього морального балансу військовослужбовців, підтримує їхню віру, надію та відчуття сенсу служіння незалежно від конфесійної приналежності [5].

Морально-психологічна підтримка. Капелани допомагають особовому складу долати стрес, внутрішні конфлікти та моральні дилеми, пов'язані з військовою службою й бойовими діями. Через індивідуальні бесіди, групові зустрічі, духовні практики вони сприяють зміцненню емоційної стійкості, зниженню рівня тривожності та підтримці психологічної рівноваги [6].

Освітня і виховна діяльність. Проведення лекцій, семінарів, бесід з питань етики, моральності, історії релігій і духовних традицій формує духовно-інтелектуальне середовище у військових колективах. Така діяльність зміцнює систему цінностей, почуття обов'язку, відповідальності та поваги до людської гідності [7].

Міжконфесійна інтеграція та взаємоповага. В умовах багатоконфесійності капе-

лани сприяють толерантності, взаєморозумінню та злагоді між представниками різних релігійних традицій, що позитивно впливає на згуртованість підрозділів і морально-психологічний клімат [8].

Підтримка сімей військовослужбовців. Капелани надають духовну й моральну допомогу членам сімей, підтримують їх у складні періоди, зокрема під час перебування військовослужбовців у районах виконання бойових завдань, що опосередковано зміцнює психологічну стійкість самого воїна.

Комплексність функцій військового капеланства забезпечує не лише реалізацію права на свободу віросповідання, а й створює додатковий ресурс для підтримки психологічної готовності особового складу до виконання завдань за призначенням.

Аналіз результатів дослідження.

Розглядаючи сутність покликання капелана, можна визначити, що *військовий капелан* – це уповноважена особа, яка здійснює душпастирську діяльність у Збройних Силах України з метою задоволення духовно-релігійних потреб військовослужбовців, працівників сектору безпеки й оборони та членів їхніх сімей. Він виступає посередником між духовними цінностями та потребами особового складу, підтримуючи моральну стійкість, формування ціннісних орієнтирів та психологічну готовність до виконання бойових завдань. Через богослужіння, духовні консультації, морально-етичне наставництво та освітню діяльність капелан забезпечує цілісну підтримку особистості, допомагаючи адаптуватися до стресових ситуацій і зберігати внутрішню рівновагу навіть у складних умовах воєнного часу.

Військовий капелан є фахівцем, який реалізує комплексну систему духовно-релігійного, психологічної підтримки та соціального забезпечення особового складу Збройні Сили України. Він сприяє збереженню психологічної готовності військовослужбовців, підтримує їх духовний розвиток та надає необхідну підтримку під час виконання бойових завдань. Через богослужіння, індивідуальні та групові консультації, виховні заходи і морально-етичне наставництво капелан допомагає формувати внутрішні ресурси особистості,

зміцнює мотивацію, емоційну стійкість і психологічну готовність до діяльності в екстремальних умовах [3].

Беручи до уваги історичні події, слід зазначити, що традиція духовної опіки воїнів на українських землях має глибокі корені, які сягають періоду становлення державності Київської Русі. Уже в X–XI століттях духовенство виступало невід'ємною частиною військової спільноти – воно супроводжувало князівські дружини в походах, здійснювало обряди благословення на битву, молебні за перемогу та відспівування полеглих. Літописні згадки свідчать, що перед походами князі зверталися до духовних наставників, а у військових таборах споруджувалися похідні церкви. Таким чином, ще у добу Київської Русі було закладено фундамент традиції духовної опіки воїнів, що поєднувала релігійні, моральні та державотворчі засади [9; 10].

У подальші століття, особливо в період формування козацтва, ця традиція не лише збереглася, а й набула системного характеру. Запорізьке козацтво, яке стало символом української воєнної звитяги та вільнолюбного духу, мало потужну духовну основу. На Січі діяли храми, братства, монастирі, а священики брали активну участь у повсякденному житті козаків. Вони не тільки відправляли богослужіння, а й виконували роль моральних наставників, духовних радників, втілюючи у своїй діяльності поєднання віри, патріотизму та військової честі. Козацька старшина традиційно сприймала духовенство як опору морального порядку у війську [11].

Перші офіційно затверджені штатні військові капелани у козацьких формуваннях з'явилися у 1731 році. Це стало ознакою інституціоналізації духовної служби у війську та визнання її важливості для бойового духу, дисципліни й згуртованості війська.

У XIX – на початку XX століття традиція військового духовенства продовжувалася серед українців, які служили у військових формуваннях інших держав – передусім у російській та австро-угорській арміях. Однак справжнього національного змісту капеланська служба набула в часи визвольних змагань 1917–1921 років. Українські військові священики діяли в лавах

легіону Українських січових стрільців (1914–1918), Української Галицької Армії (1918–1920), армії Української Народної Республіки, Української Держави гетьмана П. Скоропадського (1918), а також у дієвій армії Української Народної Республіки (1918–1921). Вони не лише забезпечували релігійне життя війська, а й сприяли формуванню національної самосвідомості, вихованню мужності, гідності та любові до України. У цей час українські капелани часто виконували функції військових пропагандистів і моральних провідників, підтримуючи дух боротьби навіть у найскладніші моменти поразок [12].

У міжвоєнний період традиції військового капеланства продовжувалися у діяльності Організації народної оборони "Карпатська Січ" (1938–1939), Дружин українських націоналістів (1941) та Української повстанської армії (1942 – початок 1950-х років). Особливістю цього етапу стало поєднання релігійного служіння з ідеєю національного визволення. Священники Української повстанської армії не лише здійснювали богослужіння, а й брали участь у бойових діях, здійснювали ритуали при похованні полеглих, організовували підпільні школи, займалися просвітницькою роботою серед населення. Вони стали символом духовної стійкості, жертвовності та віри у відродження незалежної України [8].

Після Другої світової війни радянська влада ліквідувала будь-які прояви духовної діяльності у війську. Протягом десятиліть військово-капеланство на території України було офіційно заборонене. Проте духовна потреба воїнів у моральній підтримці, віровизнанні та спілкуванні з духовними наставниками не зникла – вона проявлялася у неформальних формах, особливо під час бойових дій в Афганістані (1979–1989).

Ситуація докорінно змінилася після відновлення незалежності України у 1991 році. Уже з перших років постала потреба створення інституту військових священників. У 1990-х роках у військових частинах, насамперед за ініціативи церков і релігійних організацій, почали діяти перші добровільні капелани. Однак до середини 2010-х років їхній статус залишався невизначеним [7; 5].

Поштовхом до формування сучасного інституту військового капеланства стали події Революції Гідності (2013–2014) та початок російської агресії проти України. Саме в цей час військові священники масово долучилися до духовної підтримки захисників на фронті, виконуючи свою місію у надзвичайно складних умовах бойових дій.

Наприкінці 2016 року у ЗС України, Державній спеціальній службі транспорту, Національній гвардії та Державній прикордонній службі з'явилися перші офіційні посади військових священників. Тоді вони ще мали статус цивільних працівників, але цей крок став важливим етапом на шляху до формального визнання духовної служби в секторі безпеки.

Визначальною подією стало ухвалення Закону України «Про Службу військового капеланства» (грудень 2021 року), який визначив правові засади організації, діяльності та соціального захисту військових капеланів. Закон закріпив принципи свободи віросповідання у військовому середовищі, створив правові механізми співпраці держави з релігійними організаціями та передбачив можливість проходження служби капеланами на посадах офіцерського складу [2].

Після імплементації цього закону у 2022 році у Збройних Силах України офіційно введено посади військових капеланів у складі командних органів і військових частин. З цього моменту капелани отримали статус військовослужбовців, що суттєво підвищило ефективність духовно-релігійного забезпечення армії в цілому [3].

Завершальним етапом нормативного оформлення системи духовного забезпечення стало ухвалення Наказу Головнокомандувача Збройних Сил України № 369 від 30 липня 2025 року "Про затвердження та введення в дію Доктрини "Задоволення духовно-релігійних потреб особового складу"", яким затверджено концептуальні основи військової капеланської діяльності. Доктрина визначає місію військового капелана, напрями його роботи – душпастирську опіку, релігійно-просвітницьку діяльність, соціально-доброчинну підтримку та консультування командування з релігійних питань.

Отже, духовна опіка воїнів пройшла в Україні тривалий шлях розвитку – від князівських дружин Київської Русі до сучасної інституційної служби військового капеланства. Вона залишається важливою складовою психологічно підтримки Збройних Сил, сприяє підтриманню стійкості, духовної рівноваги й бойового духу українських воїнів у боротьбі за незалежність і свободу держави.

Військове капеланство як складова духовно-релігійного забезпечення Збройних Сил України відіграє ключову роль у формуванні внутрішньої стійкості військовослужбовців і підтриманні їх морального потенціалу під час виконання службово-бойових завдань. Військові капелани як священнослужителі (релігійні лідери) забезпечують задоволення духовно-релігійних потреб особового складу, тим самим реалізуючи конституційне право громадян України на свободу світогляду та віросповідання, гарантоване статтею 35 Конституції України.

Задоволення релігійних і духовних потреб відбувається на всіх рівнях командної вертикалі та охоплює увесь особовий склад військових частин і підрозділів Збройних Сил України, а також інших формувань сектору безпеки й оборони. У межах своїх функціональних обов'язків військовий капелан виступає не лише як духовний наставник, але і як суб'єкт системи психологічної підтримки персоналу, що забезпечує інтеграцію духовного компонента в процес підготовки, планування й проведення операцій.

Під час планування діяльності військовий капелан бере особисту участь у процесі прийняття військових рішень, відповідаючи за розроблення та реалізацію заходів, спрямованих на підтримання морально-психологічного стану, духовної рівноваги та згуртованості особового складу. У межах своєї компетенції капелан визначає потреби військовослужбовців у духовно-релігійній підтримці, розробляє відповідні програми та координує їх виконання у взаємодії з командирами, військовими психологами та фахівцями з психологічної підтримки персоналу.

Ефективність капеланської діяльності безпосередньо залежить від її безперервності, системності та релевантності

до поточних потреб військових колективів. Духовна підтримка не може обмежуватися лише формальними богослужіннями або символічною присутністю священнослужителя в зоні бойових дій. Навпаки, вона передбачає постійний діалог, індивідуальне консультування, морально-етичне наставництво, кризову духовну підтримку, а також участь у заходах з реабілітації та психологічного відновлення військовослужбовців після бойових дій.

Висновки. Отже, в умовах російсько-української війни військове капеланство набуває особливої актуальності у формуванні психологічної готовності військовослужбовців до діяльності в бойових умовах.

По-перше, військове капеланство зміцнює духовно-смыслову основу особистості воїна. Постійна загроза життю, втрати бойових побратимів, моральні дилеми бойових дій потребують глибоких внутрішніх опор. Капеланська діяльність сприяє формуванню та збереженню ціннісних орієнтирів, почуття обов'язку, віри в справедливість боротьби та відповідальності за державу, що безпосередньо впливає на мотиваційну складову психологічної готовності.

По-друге, в умовах інтенсивного бойового напруження та тривалого перебування в зоні бойових дій капелани виконують важливу функцію емоційної стабілізації особового складу. Через духовну опіку, індивідуальні бесіди, консультування вони сприяють зниженню рівня дистресу, підтримці психологічної рівноваги, профілактиці дезадаптаційних станів та збереженню боєздатності підрозділів.

По-третє, військове капеланство посилює згуртованість і моральну єдність військових колективів. Воно формує атмосферу взаємної підтримки, довіри та міжконфесійної толерантності, що є критично важливим для ефективного функціонування підрозділів у бойових умовах. Інституційна інтеграція капеланів у структуру Збройних Сил забезпечує системність і безперервність духовно-психологічної підтримки на всіх рівнях військового управління.

Таким чином, в умовах російсько-української війни військове капеланство висту-

пає не лише гарантом реалізації свободи світогляду і віросповідання, а й важливим чинником зміцнення психологічної готов-

ності, стійкості та морального потенціалу українського воїна в боротьбі за незалежність держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Психологія управління військами: підруч. / вид. 2-ге, перероб. та допов. за заг. ред. В.В. Стасюка. Київ: НУОУ, 2024. 532 с.
2. Про Службу військового капеланства : Закон України від 30.11.2021 № 1915-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1915-20>
3. Про затвердження та введення в дію доктрини "Задоволення духовно-релігійних потреб особового складу". Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 30 липня 2025 року № 369.
4. Непіпенко Л. В. Військове капеланство в Україні: історико-правовий аспект. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 43. С. 126–138. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.43.16>
5. Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О. Військова капеланська діяльність в Україні: етапи становлення, нормативно-правове забезпечення, особливості здійснення під час воєнного стану, закордонний досвід. Київ: Видавничий дім "Професіонал", 2023. 552 с.
6. Руснак Ю. І. Формування служби військового капеланства в Збройних Силах України в умовах російсько-української війни: історико-правовий аспект. *Культурологічний альманах*. Вип. 4 (12), 2024. С. 80–87. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.4.10>
7. Забанджала М. В. Лицарі духа: Військове капеланство УГКЦ ХІХ–ХХ ст. у біографіях. Львів: Свічадо, 2023. 312 с.
8. Петрович В. В. Капеланство в українських військових формаціях: історичний аспект. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2024. Том 35 (74), № 1, с. 216–221. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2024/1.31>
9. Арістов В. Поширення християнства на землях Русі – огляд того, як християнство розвивалося після першого хрещення Києва, зокрема у 988–989 рр. URL: <https://portalhistoryua.com/phenomenon/chrystyanizacia-rusi/>
10. Гуржій І. О., Якубова Т. А. Хрещення Київської Русі-України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. URL: <https://www.nbuv.gov.ua/node/3042>
11. Горобець В.М. Українська козацька держава: становлення та розвиток (ХVІІ–ХVІІІ ст.). Київ: Ін-т історії України НАН України, 2011. 671 с.
12. Калениченко Т. А. Формування образу військових капеланів в Україні. Київ: *Українське релігієзнавство*, 2015. № 76. С. 172–183. DOI: <https://doi.org/10.32420/2015.76.610>

REFERENCES:

1. Psykholohiia upravlinnia viiskamy [Psychology of military management] (2nd ed., revised and supplemented) (2024). Kyiv: National Defence University of Ukraine. 532 p. [in Ukrainian].
2. *Pro viyskovu kapelansku sluzhbu* [On the Military Chaplaincy Service]: Law of Ukraine (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/go/1915-20> [in Ukrainian].
3. *Pro zatverdzhennya ta vprovadzhennya doktryny "Zadovolennya dukhovnykh ta relihiynykh potreb personalu"* [On the approval and implementation of the doctrine "Satisfaction of the spiritual and religious needs of personnel"]. (2025). Order of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine. [in Ukrainian].
4. Nepipenko, L. V. (2022). Viiskove dukhovenstvo v Ukraini: istorychnyi ta pravovyi aspekty [Military Chaplaincy in Ukraine: Historical and Legal Aspect]. *Bulletin of Lviv University. Series of Philosophical and Political Studies*, 43, 126–138. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.43.16> [in Ukrainian].
5. Koropatnik, I. M., Mykytyuk, M. A. & Pavlyuk, O. O. (2023). Viiskova kapelanska diialnist v Ukraini: etapystanovlennia, normatyvno-pravove zabezpechennia, osoblyvosti zdiisnennia pid chas voiennoho stanu, zakordonnyi dosvid [Military chaplaincy activity in Ukraine: stages of establishment, regulatory and legal support, features of implementation during martial law, foreign experience]. Kyiv: Publishing House "Professional", 552 p. [in Ukrainian]

6. Rusnak, Yu. (2024). Formuvannya sluzhby viyskovogo kapelanstva v Zbroynykh Sylakh Ukrainy v umovakh rosiysko-ukrayinskoyiviny: istoryko-pravovyy aspekt [Formation of the Military Chaplaincy Service in the Armed Forces of Ukraine under the conditions of the Russian-Ukrainian war: historical and legal aspect]. *Cultural Studies Almanac*, 4 (12). DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.4.10> [in Ukrainian].
7. Zabanzhala, M. V. (2023) Lytsari Dukhu: Viiskove kapelanstvo UHKTs u XIX–XX stolittiakh u biohrafiiakh [Knights of the Spirit: Military Chaplaincy of the UGCC in the 19th-20th Centuries in Biographies]. Lviv: Svichado, 312 p. [in Ukrainian].
8. Petrovych, V. V. (2024). Kapelanstvo u viyskovykh formuvannyakh Ukrainy: istorychnyy aspekt [Chaplaincy in Ukrainian military formations: historical aspect]. *Scholarly notes of V. I. Vernadsky TNU. Series: Historical sciences*. Vol. 35 (74), № 1, pp. 216–221. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2024/1.31> [in Ukrainian]
9. Aristov, V. Poshyrennya khrystyianstva na rus'kykh zemlyakh – ohlyad rozvytku khrystyianstva pislya pershoho khreshchennya Kyyeva, zokrema u 988–989 rokakh [The spread of Christianity in the lands of Rus – an overview of how Christianity developed after the first baptism of Kyiv, particularly in 988–989]. <https://portalhistoryua.com/phenomenon/chrystyianizacia-rusi/> [in Ukrainian].
10. Gurzhiy, I. O., Yakubova, T. A. Khreshchennia Kyivskoi Rusi-Ukrainy [The Baptism of Kyivan Rus-Ukraine]. National. b-ka of Ukraine named after V. I. Vernadsky. URL: <https://www.nbu.gov.ua/node/3042> [in Ukrainian].
11. Gorobets, V. M. (2011). [Ukrayinska kozatska derzhava: formuvannya ta rozvytok (XVII–XVIII stolittya) [Ukrainian Cossack State: Formation and Development (17th–18th Centuries)]. Kyiv: Institute of History of Ukraine, NAS of Ukraine. 671 p. [in Ukrainian].
12. Kalenichenko, T. A. (2015). Formuvannya obrazu viyskovykh kapelaniv v Ukraini [Formation of the image of military chaplains in Ukraine]. Kyiv: *Ukrainian Religious Studies*. № 76. Pp. 172–183. DOI: <https://doi.org/10.32420/2015.76.610> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 27.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 04.05.2026